Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)

z 26. marca 2019*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Občianstvo Európskej únie – Právo občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov – Smernica 2004/38/ES – Rodinní príslušníci občana Únie – Článok 2 bod 2 písm. c) – Pojem ‚priamy potomok' – Dieťa zverené do trvalého poručníctva na základe alžírskeho inštitútu *kafala* (zabezpečenie starostlivosti) – Článok 3 ods. 2 písm. a) – Iní rodinní príslušníci – Článok 7 a článok 24 ods. 2 Charty základných práv Európskej únie – Rodinný život – Najlepšie záujmy dieťaťa"

Vo veci C-129/18,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Supreme Court of the United Kingdom (Najvyšší súd Spojeného kráľovstva) zo 14. februára 2018 a doručený Súdnemu dvoru 19. februára 2018, ktorý súvisí s konaním:

SM

proti

Entry Clearance Officer, UK Visa Section,

za účasti:

Coram Children's Legal Centre (CCLC),

AIRE Centre,

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda K. Lenaerts, podpredsedníčka R. Silva de Lapuerta, predsedovia komôr A. Arabadžiev, A. Prechal, M. Vilaras a K. Jürimäe (spravodajkyňa), sudcovia A. Rosas, E. Juhász, M. Ilešič, D. Šváby, C. G. Fernlund, N. Piçarra a L. S. Rossi,

generálny advokát: M. Campos Sánchez-Bordona,

tajomník: L. Hewlett, hlavná referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní zo 4. decembra 2018,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– SM, v zastúpení: T. Muman, R. de Mello, barristers, a L. Tang, solicitor,

* Jazyk konania: angličtina.

– Coram Children's Legal Centre (CCLC), v zastúpení: M. S. Gill, QC, a N. Acharya a S. Freeman, solicitors,

– AIRE Centre, v zastúpení: A. O'Neill, QC, D. Chirico a C. Robinson, barristers, A. Lidbetter, M. Evans, L. Nassif, C. Hall, C. Iacono, A. Thornton, M. Papadouli a A. Tidona, solicitors, L. Van den Hende, advocaat, a N. Mole, SC,

– vláda Spojeného kráľovstva, v zastúpení: F. Shibli a R. Fadoju, splnomocnení zástupcovia, za právnej pomoci B. Kennelly, QC,

– belgická vláda, v zastúpení: M. Jacobs a L. Van den Broeck, splnomocnené zástupkyne, za právnej pomoci E. Derriks, avocate,

– česká vláda, v zastúpení: M. Smolek a J. Vláčil, splnomocnení zástupcovia,

– nemecká vláda, v zastúpení: T. Henze a R. Kanitz, splnomocnení zástupcovia,

– holandská vláda, v zastúpení: J. M. Hoogveld a M. K. Bulterman, splnomocnení zástupcovia,

– poľská vláda, v zastúpení: B. Majczyna, splnomocnený zástupca,

– Európska komisia, v zastúpení: E. Montaguti a M. Wilderspin, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 26. februára 2019,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 2 bodu 2 písm. c), ako aj článkov 27 a 35 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Ú. v. EÚ L 158, 2004, s. 77; Mim. vyd. 05/005, s. 46).

2 Tento návrh bola predložený v rámci sporu medzi SM, alžírskou štátnou príslušníčkou, a Entry Clearance Officer, UK Visa Section (úradník poverený posudzovaním žiadostí o povolenie vstupu do krajiny, vízové oddelenie, Spojené kráľovstvo) (ďalej len „úradník príslušný vo veciach povolenia vstupu do krajiny"), ktorého predmetom je odmietnutie týmto úradníkom priznať SM, ako osvojenému dieťaťu občana štátu Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP), právo vstupu na územie Spojeného kráľovstva.

Právny rámec

Medzinárodné právo

Haagsky dohovor z roku 1993

3 Dohovor o ochrane detí a o spolupráci pri medzištátnych osvojeniach, uzatvorený v Haagu 29. mája 1993 (ďalej len „Haagsky dohovor z roku 1993“), ratifikovali alebo k nemu pristúpili všetky členské štáty Európskej únie.

4 Podľa článku 1 písm. a) a b) je cieľom tohto dohovoru najmä vytvoriť záruky, aby sa medzištátne osvojenia uskutočňovali iba v najlepšom záujme dieťaťa a pri rešpektovaní jeho základných práv priznaných medzinárodným právom, ako aj zaviesť systém spolupráce medzi zmluvnými štátmi, ktorý zabezpečí, že tieto záruky sa budú dodržiavať, a tým zabrániť únosom, predaju alebo obchodovaniu s deťmi.

5 Podľa článku 2 ods. 2 uvedený dohovor „upravuje iba osvojenia, ktoré vytvárajú trvalý zväzok rodiča a dieťaťa.“

Haagsky dohovor z roku 1996

6 Dohovor o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa, uzatvorený v Haagu 19. októbra 1996 (ďalej len „Haagsky dohovor z roku 1996“), ratifikovali alebo k nemu pristúpili všetky členské štáty Európskej únie.

7 Tento dohovor stanovuje pravidlá zamerané na posilnenie ochrany detí v situáciách medzinárodného charakteru a na predchádzanie konfliktom medzi právnymi systémami štátov, ktoré sú signatármi dohovoru, v oblasti právomoci, rozhodného práva, uznávania a výkonu opatrení na ochranu detí.

8 Podľa článku 3 písm. e) uvedeného dohovoru sa opatrenia na ochranu detí môžu týkať najmä „umiestnenia dieťaťa do pestúnskej starostlivosti alebo do zariadenia starostlivosti o dieťa, alebo zabezpečenia jeho výchovy inštitútom *kafala* alebo iným podobným inštitútom“.

9 Článok 4 písm. b) tohto dohovoru vylučuje zo svojej pôsobnosti „rozhodnutia o osvojení, opatrenia predchádzajúce osvojeniu alebo vyhlásenie osvojenia za neplatné, alebo jeho zrušenie“.

10 Článok 33 Haagskeho dohovoru z roku 1996 stanovuje postup, ktorý má byť dodržaný tak v štáte pôvodu, ako aj v hostiteľskom štáte dieťaťa v súvislosti s medzinárodným umiestnením dieťaťa, vrátane „zabezpečenia) jeho výchovy prostredníctvom inštitútu *kafala*“.

Právo Únie

11 Odôvodnenia 5, 6 a 31 smernice 2004/38 znejú takto:

„(5) právo všetkých občanov Únie voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov by sa malo, ak sa má uplatňovať podľa objektívnych podmienok slobody a dôstojnosti, udeliť tiež ich rodinným príslušníkom bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť. …

(6) aby sa zachovala jednota rodiny v širšom zmysle a bez toho, aby bol dotknutý zákaz diskriminácie na základe štátnej príslušnosti, situácia tých osôb, ktoré nie sú zahrnuté v definícii rodinných príslušníkov podľa tejto smernice a ktoré preto nevyužívajú automatické právo na vstup a pobyt

v hostiteľskom členskom štáte, by sa mala preskúmať hostiteľským členským štátom na základe jeho vlastnej vnútroštátnej legislatívy, aby sa rozhodlo, či sa takýmto osobám udelí právo na vstup a pobyt pri zohľadnení ich vzťahu s občanom Únie alebo akýchkoľvek iných okolností, ako napríklad ich finančná alebo fyzická odkázanosť od občana Únie;

…

(31) táto smernica rešpektuje základné práva a slobody a dodržiava princípy uznané najmä Chartou základných práv Európskej únie…“

12 Článok 2 tejto smernice, nazvaný „Vymedzenie pojmov“, v bode 2 písm. c) stanovuje:

„Na účely tejto smernice:

…

2. ‚Rodinný príslušník‘ znamená:

…

c) priami potomkovia, ktorí sú mladší ako 21 rokov, alebo sú nezaopatrenými osobami a takéto osoby manželského partnera alebo partnera, ako je definovaný v bode b)“.

13 Článok 3 uvedenej smernice, nazvaný „Oprávnené osoby“, stanovuje:

„1. Táto smernica sa uplatňuje na všetkých občanov Únie, ktorí sa pohybujú alebo zdržiavajú v členskom štáte inom, ako je členský štát, ktorého štátnymi príslušníkmi sú, a na ich rodinných príslušníkov, ako sú definovaní v bode 2 článku 2, ktorí ich sprevádzajú, alebo sa k nim pripájajú.

2. Bez toho, aby boli dotknuté práva voľného pohybu a pobytu, ktoré dané osoby môžu mať plným právom, hostiteľský členský štát v súlade so svojou vnútroštátnou legislatívou umožní vstup a pobyt pre nasledujúce osoby:

a) akíkoľvek iní rodinní príslušníci, bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť, ktorí nespadajú pod definíciu v bode 2 článku 2 a ktorí v krajine, z ktorej prišli, sú nezaopatrenými osobami alebo členmi domácnosti občana Únie, ktorý má základné právo pobytu, alebo ak vážne zdravotné dôvody prísne vyžadujú osobnú starostlivosť o príslušníka rodiny občanom Únie;

…

Hostiteľský členský štát vykoná rozsiahle preskúmanie osobných okolností a zdôvodní akékoľvek odmietnutie vstupu alebo pobytu takýmto osobám.“

14 Článok 7 ods. 2 tej istej smernice stanovuje:

„Právo pobytu stanovené v odseku 1 sa rozširuje na rodinných príslušníkov, ktorí nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu, sprevádzajú alebo sa pripájajú k občanovi Únie v hostiteľskom členskom štáte, ak takýto občan Únie spĺňa podmienky uvedené v odseku 1 [písm.] a), b) alebo c).“

15 Článok 27 smernice 2004/38 stanovuje všeobecné zásady týkajúce sa obmedzení práva vstupu a práva pobytu z dôvodov verejného poriadku, verejnej bezpečnosti alebo verejného zdravia.

16 Článok 35 tejto smernice, nazvaný „Zneužívanie práv“, stanovuje:

„Členské štáty môžu prijať potrebné opatrenia na odmietnutie, ukončenie alebo zrušenie akéhokoľvek práva priznaného podľa tejto smernice v prípade zneužívania práv alebo podvodu, ako napríklad manželstvá z rozumu [účelové manželstvá – *neoficiálny preklad*]. Všetky takéto opatrenia musia byť primerané a podliehať procedurálnym ochranám stanoveným v článkoch 30 a 31.“

Právo Spojeného kráľovstva

Právne predpisy v oblasti prisťahovalectva

17 Immigration (European Economic Area) Regulations 2006 [nariadenie o prisťahovalectve z roku 2006 (Európsky hospodársky priestor)] v znení uplatniteľnom na spor vo veci samej (ďalej len „nariadenie z roku 2006“) prebralo smernicu 2004/38 do vnútroštátneho právneho poriadku Spojeného kráľovstva.

18 § 7 nariadenia z roku 2006 stanovuje:

„1. Pokiaľ v odseku 2 nie je uvedené inak, na účely tohto nariadenia sa za rodinných príslušníkov inej osoby považujú tieto osoby:

…

b) jej priami potomkovia a priami potomkovia jej manželského partnera alebo registrovaného partnera, ktorí
   i) sú mladší ako 21 rokov; alebo
   ii) sú jej nezaopatrenými osobami alebo nezaopatrenými osobami jej manželského partnera alebo registrovaného partnera…“

19 V § 8 nariadenia z roku 2006 je definovaný pojem „vzdialenejší rodinní príslušníci“ takto:

„1. Na účely tohto nariadenia sa pod pojmom ‚vzdialenejší rodinný príslušník‘ rozumie každá osoba, ktorá nie je rodinným príslušníkom občana štátu EHP na základe § 7 ods. 1 písm. a), b) alebo c) a ktorá spĺňa niektorú z podmienok uvedených v odsekoch 2, 3, 4 alebo 5.

2. Podmienku stanovenú v tomto odseku spĺňa osoba, ktorá je rodinným príslušníkom občana štátu EHP, jeho manželského partnera alebo registrovaného partnera a zároveň:

a) má bydlisko v [inej krajine, ako je Spojené kráľovstvo], v ktorej má bydlisko aj občan štátu EHP, a je od neho závislá alebo je členom jeho domácnosti;

b) spĺňa požiadavku uvedenú v písmene a) a sprevádza občana štátu EHP do Spojeného kráľovstva alebo ho tam chce nasledovať; alebo

c) spĺňa požiadavku uvedenú v písmene a), nasledovala občana štátu EHP do Spojeného kráľovstva a je od neho naďalej závislá alebo je členom jeho domácnosti.

…

6. Na účely tohto nariadenia sa ‚dotknutým občanom štátu EHP' vo vzťahu k vzdialenejšiemu rodinnému príslušníkovi rozumie občan štátu EHP, ktorý je sám alebo ktorého manželský partner alebo registrovaný partner je príbuzný vzdialenejšieho rodinného príslušníka na účely odsekov 2, 3 alebo 4, alebo občan štátu EHP, ktorý je partnerom vzdialenejšieho rodinného príslušníka na účely odseku 5."

20 Podľa informácií, ktoré poskytol vnútroštátny súd, je úradník príslušný vo veciach povolenia vstupu do krajiny povinný na základe § 12 ods. 1 nariadenia z roku 2006 vydať „doklad rodinného príslušníka EHP" „rodinnému príslušníkovi", ak sú splnené určité podmienky. Podľa § 12 ods. 2 tohto nariadenia môže tento úradník vydať uvedený doklad „vzdialenejšiemu rodinnému príslušníkovi", ak sú splnené určité podmienky alebo ak úradník v každom prípade považuje vydanie tohto dokladu za vhodné."

Právne predpisy v oblasti osvojenia

21 Podľa § 83 Adoption and Children Act 2002 (zákon o osvojení a deťoch z roku 2002) je s výnimkou splnenia požiadaviek Adoption with a Foreign Element Regulations 2005 (nariadenie o osvojení s cudzím prvkom z roku 2005) privezenie dieťaťa do Spojeného kráľovstva s cieľom jeho osvojenia v tomto štáte alebo privezenie dieťaťa, ktoré bolo osvojené v inej krajine, trestným činom. Uvedené nariadenie okrem iného vyžaduje, aby úrad Spojeného kráľovstva pre osvojenia posúdil vhodnosť osvojiteľov na osvojovanie. Táto požiadavka sa však nevzťahuje na osvojenia podľa Haagskeho dohovoru z roku 1993, ktorý bol do právneho poriadku Spojeného kráľovstva prebratý prostredníctvom Adoption (Intercountry Aspects) Act 1999 [zákon o osvojení z roku 1999 (medzinárodné hľadiská)].

22 V § 66 ods. 1 zákona o osvojení a deťoch z roku 2002 je uvedený zoznam osvojení, ktoré právo Anglicka a Walesu uznáva ako osvojenia, ktoré priznávajú dieťaťu postavenie osvojenca. Inštitút *kafala* sa v tomto zozname nenachádza.

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

23 Pán a pani M. sú francúzski štátni príslušníci, ktorí sa v roku 2001 zosobášili v Spojenom kráľovstve. V roku 2009 vycestovali do Alžírska, aby sa tam podrobili posúdeniu vhodnosti stať sa poručníkmi dieťaťa na základe alžírskeho inštitútu *kafala*. Na základe výsledku tohto posúdenia boli manželia M. považovaní za „vhodných" byť poručníkmi dieťaťa v tomto režime.

24 SM, narodená v Alžírsku 27. júna 2010, bola hneď po svojom narodení opustená svojimi biologickými rodičmi.

25 Manželia M. požiadali o zverenie SM do poručníctva v režime *kafala*.

26 Po tejto žiadosti nasledovala trojmesačná čakacia doba, počas ktorej mohli biologickí rodičia SM odvolať svoje rozhodnutie opustiť dieťa, čo však neurobili.

27 Aktom predsedu súdu v Boufariku (Alžírsko) z 22. marca 2011 bola SM zverená do poručníctva manželov M., na ktorých bol prevedený výkon rodičovských práv a povinností podľa alžírskeho práva. Zo znenia tohto aktu vyplývalo, že manželia M. sa zaväzujú „poskytnúť dieťaťu islamské vzdelávanie…, udržiavať ho v dobrom fyzickom a duševnom zdraví, plniť jeho potreby, dohliadať na jeho výučbu, správať sa k nemu tak, ako keby boli jeho biologickými rodičmi, chrániť ho, brániť jeho záujmy v konaniach pred súdnymi orgánmi a prevziať občianskoprávnu zodpovednosť za škodu spôsobenú jeho konaním". Tento akt tiež manželov M. oprávňoval na poberanie rodinných prídavkov, príspevkov a náhrad a na podpisovanie všetkých administratívnych a cestovných dokumentov, ako aj na vycestovanie s SM z Alžírska.

28 Rozhodnutím Tizi Ouzou (Alžírsko) z 3. mája 2011 bolo zmenené priezvisko SM uvedené v jej rodnom liste na priezvisko manželov M.

29 V októbri 2011 sa pán M. vrátil do Spojeného kráľovstva, v ktorom má právo na trvalý pobyt z dôvodu vykonávania zamestnania. Pani M. zostala so SM v Alžírsku.

30 V januári 2012 SM podala žiadosť o povolenie vstupu do Spojeného kráľovstva ako osvojenec občana štátu EHP. Úradník príslušný vo veciach povolenia vstupu do krajiny jej žiadosť zamietol z dôvodu, že poručníctvo v režime alžírskeho inštitútu *kafala* nie je uznané za osvojenie v zmysle práva Spojeného kráľovstva a že žiadna žiadosť o medzinárodné osvojenie nebola podaná.

31 SM podala žalobu na First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) [Súd prvého stupňa (imigračný a azylový senát), Spojené kráľovstvo]. Táto žaloba bola zamietnutá rozsudkom zo 7. októbra 2013. Podľa uvedeného súdu SM nespĺňala podmienky na to, aby bola považovaná za osvojené dieťa na základe právnych predpisov Spojeného kráľovstva v oblasti prisťahovalectva alebo za rodinného príslušníka, vzdialenejšieho rodinného príslušníka, či za dieťa osvojené občanom štátu EHP v zmysle nariadenia z roku 2006.

32 Uvedený súd ďalej usudzoval, že manželia M. podnikli v Alžírsku kroky s cieľom získať dieťa do starostlivosti v režime *kafala* po tom, čo sa dozvedeli, že je jednoduchšie získať dieťa do starostlivosti v tejto krajine ako v Spojenom kráľovstve. Ten istý súd okrem toho zdôraznil, že proces posúdenia vhodnosti manželov M., na základe výsledku ktorého boli považovaní za „vhodných“ byť poručníkmi dieťaťa v režime *kafala*, bol „obmedzený“.

33 SM podala proti tomuto rozsudku odvolanie na Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) [Druhostupňový súd (oddelenie pre imigračné a azylové veci), Spojené kráľovstvo]. Rozsudkom zo 14. mája 2014 tento súd jej odvolaniu vyhovel, pričom usúdil, že hoci dieťa nie je možné považovať za „rodinného príslušníka“ občana Únie podľa § 7 nariadenia z roku 2006, možno ho považovať za „vzdialenejšieho rodinného príslušníka“ takéhoto občana v zmysle § 8 tohto nariadenia.

34 Úradník príslušný vo veciach povolenia vstupu do krajiny sa proti tomuto rozsudku odvolal na Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) [Odvolací súd (Anglicko a Wales) (občianskoprávny senát), Spojené kráľovstvo]. Rozsudkom zo 4. novembra 2015 uvedený súd vyhovel odvolaniu, domnievajúc sa okrem iného, že SM nie je „priamym potomkom“ občana Únie v zmysle článku 2 bodu 2 písm. c) smernice 2004/38, keďže nebola osvojená spôsobom, ktorý uznáva právo Spojeného kráľovstva. Tento súd navyše konštatoval, že SM nemôže spadať ani do pôsobnosti článku 3 ods. 2 prvého pododseku písm. a) tejto smernice ako „iný rodinný príslušník“ občana Únie.

35 SM bolo povolené, aby podala opravný prostriedok na Supreme Court of the United Kingdom (Najvyšší súd Spojeného kráľovstva).

36 Podľa vnútroštátneho súdu, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, by SM mala byť považovaná prinajmenšom za „iného rodinného príslušníka“ občana Únie v zmysle článku 3 ods. 2 prvého pododseku písm. a) smernice 2004/38. Tento pojem je podľa vnútroštátneho súdu totiž dostatočne široký na to, aby zahŕňal aj dieťa, voči ktorému je občan Únie nositeľom rodičovských práv a povinností podľa práva krajiny pôvodu dieťaťa, a to napriek tomu, že neexistuje žiadny biologický ani osvojenecký vzťah medzi dieťaťom a týmto občanom Únie. SM je osobou, o ktorú sa starajú manželia M. v domácnosti v Alžírsku, ktorej je SM členom.

37 Tento súd sa však domnieva, že článok 3 ods. 2 prvý pododsek písm. a) tejto smernice sa uplatní len vtedy, ak SM nemá právo na vstup do Spojeného kráľovstva ako „priamy potomok“ občana Únie v zmysle článku 2 bodu 2 písm. c) uvedenej smernice.

38 V tejto súvislosti sa vnútroštátny pýta, či dieťa zverené do poručníctva v režime, akým je alžírsky režim *kafala*, spadá pod pojem „priamy potomok“ v zmysle článku 2 bodu 2 písm. c) smernice 2004/38.

39 Podľa vnútroštátneho súdu by kladná odpoveď na túto otázku mohla vyplývať z bodu 2.1.2 oznámenia Komisie Európskemu parlamentu a Rade o usmernení na lepšiu transpozíciu a uplatňovanie smernice 2004/38 [KOM(2009) 313 v konečnom znení), podľa ktorého pojem „priami príbuzní v zostupnej línii“ zahŕňa „mladistvých v starostlivosti stáleho opatrovníka“.

40 Takáto odpoveď by sa mohla opierať rovnako o skutočnosť, že vzhľadom na neexistenciu akéhokoľvek odkazu v článku 2 bode 2 písm. c) smernice 2004/28 na právne predpisy členských štátov by pojem „priamy potomok“ mal byť vykladaný autonómne, jednotne a v súlade s cieľmi tejto smernice. Voľný pohyb občanov Únie by bol zjavne obmedzovaný, ak by sa členské štáty mohli voľne rozhodnúť, či budú uznávať deti patriace pod alžírsky režim *kafala* za priamych potomkov.

41 Vnútroštátny súd v tejto súvislosti rovnako poznamenáva, že autonómny výklad tohto pojmu nemusí byť nutne široký a že výklad, podľa ktorého dieťa patriace pod alžírsky režim *kafala* má byť považované za „priameho potomka“, by mohol viesť k umiestňovaniu detí do domácností, ktoré by podľa práva hostiteľského členského štátu neboli považované za vhodné na prevzatie detí do starostlivosti. Takýto výklad by mohol dokonca predstavovať riziko, že dôjde k vykorisťovaniu, zneužívaniu a obchodovaniu s deťmi, ktorému sa Haagsky dohovor z roku 1993 práve snaží zabrániť a predchádzať.

42 Vnútroštátny súd si preto kladie otázku, či právo dieťaťa patriaceho pod alžírsky režim *kafala* na vstup na územie hostiteľského členského štátu občana Únie, môže byť obmedzené prostredníctvom uplatnenia článkov 27 a 35 smernice 2004/38, pokiaľ je dieťa obeťou vykorisťovania, zneužívania alebo obchodovania, alebo pokiaľ existuje riziko, že sa takouto obeťou stane. Okrem toho sa pýta, či na účely uplatňovania článku 2 bodu 2 písm. c) tejto smernice môže členský štát overovať, či pri zverení dieťaťa do poručníctva bol zohľadnený najlepší záujem tohto dieťaťa.

43 Za týchto podmienok Supreme Court of the United Kingdom (Najvyšší súd Spojeného kráľovstva) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Je dieťa, ktoré je v trvalom poručníctve občana alebo občanov Únie na základe inštitútu ‚kafala‘ alebo iného zodpovedajúceho opatrenia upraveného v práve jeho krajiny pôvodu, ‚priamym potomkom‘ podľa článku 2 bodu 2 písm. c) smernice 2004/38?

2. Môžu sa ostatné ustanovenia smernice, najmä jej články 27 a 35, vykladať tak, že takýmto deťom je odopretý vstup na územie, ak sú obeťami vykorisťovania, zneužívania alebo obchodovania s ľuďmi alebo sú vystavené takému riziku?

3. Je členský štát oprávnený pred tým, ako uzná dieťa, ktoré nie je pokrvným potomkom štátneho príslušníka [Únie], za priameho potomka podľa uvedeného článku 2 bodu 2 písm. c), skúmať, či postupy na umiestnenie dieťaťa do poručníctva alebo opatrovníctva tohto štátneho príslušníka [Únie] boli takej povahy, že dostatočne zohľadňovali najlepšie záujmy dieťaťa?“

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke

44 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má pojem „priamy potomok“ občana Únie nachádzajúci sa v článku 2 bode 2 písm. c) smernice 2004/38 vykladať v tom zmysle, že zahŕňa dieťa, ktoré bolo zverené do trvalého poručníctva občana alebo občanov Únie na základe alžírskeho inštitútu *kafala*.

45 Na úvod treba uviesť, že zo spisu predloženého Súdnemu dvoru a z úvah generálneho advokáta obsiahnutých v bodoch 36 až 38 jeho návrhov vyplýva, že inštitút *kafala* zakladá podľa alžírskeho práva záväzok dospelej osoby jednak zabezpečovať starostlivosť, vzdelávanie a ochranu dieťaťa rovnakým spôsobom, ako by ich zabezpečoval rodič pre svoje dieťa a jednak vykonávať poručníctvo dieťaťa. Na rozdiel od osvojenia, ktoré je alžírskym právom zakázané, zverenie dieťaťa do poručníctva v režime *kafala* nepriznáva dieťaťu právo dediť po poručníkovi. Okrem toho režim *kafala* sa ukončí dosiahnutím plnoletosti dieťaťa a možno ho zrušiť na žiadosť biologických rodičov alebo poručníka.

46 Všetky vlády štátov, ktoré podali písomné pripomienky, zdôrazňujú, že pojem „priamy potomok“ v zmysle článku 2 bodu 2 písm. c) smernice 2004/38 si vyžaduje existenciu príbuzenského vzťahu, či už biologického alebo osvojeneckého, medzi dieťaťom a občanom Únie. Podľa týchto vlád preto uvedený pojem nezahŕňa dieťa patriace pod alžírsky režim *kafala*, keďže tento režim poručníctva nevytvára takýto príbuzenský vzťah medzi dieťaťom a jeho poručníkom.

47 SM, Coram Children’s Legal Centre (CCLC), AIRE Centre a Európska komisia sa naproti tomu domnievajú, že pojem „priamy potomok“ môže zahŕňať dieťa, voči ktorému vykonáva občan Únie trvalé poručníctvo, akým je alžírska *kafala*. Takýto výklad sa podľa ich názoru v zásade ponúka z toho dôvodu, aby bol v najlepšom záujme tohto dieťaťa chránený jeho rodinný život, ktorý vedie s poručníkom.

48 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že podľa článku 3 ods. 1 smernice 2004/38 sa táto smernica uplatňuje na všetkých občanov Únie, ktorí sa pohybujú alebo zdržiavajú v členskom štáte inom, ako je členský štát, ktorého sú štátnymi príslušníkmi, a na ich rodinných príslušníkov, ako sú definovaní v bode 2 článku 2, ktorí ich sprevádzajú alebo sa k nim pripájajú.

49 Medzi rodinnými príslušníkmi občana Únie sú okrem iného uvedení v článku 2 bode 2 písm. c) smernice 2004/38 jeho „priami potomkovia“, ktorí sú mladší ako 21 rokov, alebo sú nezaopatrenými osobami.

50 Toto ustanovenie neobsahuje nijaký výslovný odkaz na právo členských štátov na účely určenia zmyslu a rozsahu pojmu „priamy potomok“. Za týchto okolností z požiadaviek jednotného uplatňovania práva Únie, ako aj zo zásady rovnosti, vyplýva, že znenie uvedeného ustanovenia sa má v zásade v celej Únii vykladať autonómne a jednotne (pozri v tomto zmysle rozsudok z 21. decembra 2011, Ziolkowski a Szeja, C-424/10 a C-425/10, EU:C:2011:866, bod 32).

51 Smernica 2004/38 navyše neobsahuje žiadnu definíciu pojmu „priamy potomok“ v zmysle článku 2 bodu 2 písm. c). Za týchto podmienok je podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora potrebné pri výklade tohto ustanovenia práva Únie zohľadniť nielen jeho znenie, ale aj jeho kontext a ciele sledované právnou úpravou, ktorej je súčasťou (rozsudok zo 7. októbra 2010, Lassal, C-162/09, EU:C:2010:592, bod 49).

52 V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že pojem „priamy potomok“ obvykle odkazuje na existenciu príbuzenského vzťahu v priamej línii, ktorým je dotknutá osoba spojená s inou osobou. V prípade absencie akéhokoľvek príbuzenského vzťahu medzi občanom Únie a dotknutým dieťaťom, nemožno dieťa kvalifikovať ako „prameho potomka“ tohto občana v zmysle smernice 2004/38.

53 Aj keď sa tento pojem vzťahuje prednostne na existenciu biologického príbuzenského vzťahu, treba jednako pripomenúť, že v súlade s ustálenou judikatúrou je cieľom smernice 2004/38 zjednodušiť výkon základného a individuálneho práva voľne sa pohybovať a zdržiavať sa na území členských štátov, ktoré je občanom Únie priamo priznané článkom 21 ods. 1 ZFEÚ, a že predmetom tejto smernice je najmä posilniť toto právo (rozsudky z 12. marca 2014, O. a B., C-456/12, EU:C:2014:135, bod 35, ako aj z 5. júna 2018, Coman a i., C-673/16, EU:C:2018:385, bod 18). S ohľadom na tieto ciele musia byť ustanovenia smernice 2004/38, vrátane jej článku 2 bodu 2, vykladané široko (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 16. januára 2014, Reyes, C-423/12, EU:C:2014:16, bod 23, a z 10. júla 2014, Ogieriakhi, C-244/13, EU:C:2014:2068, bod 40).

54 Je preto potrebné vychádzať z toho, že pojem „príbuzenský vzťah“ uvedený v bode 52 tohto rozsudku sa má chápať široko, a teda sa vzťahuje na každý príbuzenský vzťah, či už biologický alebo právny. Z toho vyplýva, že pojem „priamy potomok“ občana Únie v zmysle článku 2 bodu 2 písm. c) smernice 2004/38 sa má chápať tak, že zahŕňa tak biologické ako aj osvojené dieťa tohto občana, keďže je nepochybné, že osvojenie zakladá príbuzenský právny vzťah medzi dieťaťom a dotknutým občanom Únie.

55 Naproti tomu táto požiadavka širokého výkladu nemôže odôvodňovať výklad, aký vyplýva z bodu 2.1.2 oznámenia KOM(2009) 313 v konečnom znení, podľa ktorého by dieťa zverené do poručníctva občana Únie spadalo pod pojem „priamy potomok“ v zmysle článku 2 bodu 2 písm. c) smernice 2004/38.

56 Keďže zverenie dieťaťa do starostlivosti v alžírskom režime kafala nezakladá príbuzenský vzťah medzi dieťaťom a jeho opatrovníkom, dieťa, ako v tomto prípade SM, ktoré bolo zverené do poručníctva občana Únie v tomto režime, nemožno považovať za „prameho potomka občana Únie v zmysle článku 2 bodu 2 písm. c) smernice 2004/38.

57 Takéto dieťa však, ako to zdôraznil vnútroštátny súd, spadá pod pojem „iný rodinný príslušník“ uvedený v článku 3 ods. 2 písm. a) smernice 2004/38.

58 Podľa tohto ustanovenia členské štáty umožnia v súlade so svojou vnútroštátnou legislatívou vstup a pobyt „akýmkoľvek iným rodinným príslušníkom…, ktorí v krajine, z ktorej prišli, sú nezaopatrenými osobami alebo členmi domácnosti občana Únie, ktorý má základné právo pobytu“.

59 Formulácia použitá v uvedenom ustanovení môže teda zahŕňať situáciu dieťaťa zvereného občanom Únie v režime poručníctva, ako je alžírsky režim *kafala*, v rámci ktorého títo občania zabezpečujú starostlivosť, vzdelávanie a ochranu v súlade so záväzkom, ktorý na seba prebrali na základe práva krajiny pôvodu dieťaťa.

60 Cieľ článku 3 ods. 2 písm. a) smernice 2004/38, ako to vyplýva z odôvodnenia 6 tejto smernice, spočíva v „zachovaní jednoty rodiny v širšom zmysle“ prostredníctvom umožnenia vstupu a pobytu osôb, ktoré nie sú zahrnuté v definícii pojmu „rodinný príslušník“ občana Únie obsiahnutej v článku 2 bode 2 uvedenej smernice, ktoré sú však k občanovi Únie viazané úzkymi a stabilnými rodinnými vzťahmi z dôvodu špecifických faktických okolností, akou je ekonomická závislosť, skutočnosť, že sú členmi jeho domácnosti, alebo vážne zdravotné dôvody (rozsudok z 5. septembra 2012, Rahman a i., C-83/11, EU:C:2012:519, bod 32).

61 Podľa judikatúry Súdneho dvora článok 3 ods. 2 smernice 2004/38 ukladá členským štátom povinnosť, aby v porovnaní so žiadosťami o vstup a pobyt ostatných štátnych príslušníkov tretích štátov určitým spôsobom zvýhodnili žiadosti podané štátnymi príslušníkmi tretích štátov, ktorí sú uvedení v danom článku (pozri v tomto zmysle rozsudky z 5. septembra 2012, Rahman a i., C-83/11, EU:C:2012:519, bod 21, a z 12. júla 2018, Banger, C-89/17, EU:C:2018:570, bod 31).

62 Preto musia členské štáty v súlade s týmto ustanovením upraviť pre osoby tam uvedené možnosť získať rozhodnutie o vlastnej žiadosti, ktoré bude vydané na základe podrobného preskúmania ich osobnej situácie, zohľadňujúc pritom jednotlivé relevantné faktory a ktoré v prípade zamietnutia žiadosti bude odôvodnené (pozri v tomto zmysle rozsudky z 5. septembra 2012, Rahman a i., C-83/11, EU:C:2012:519, body 22 a 23, ako aj z 12. júla 2018, Banger, C-89/17, EU:C:2018:570, body 38 a 39).

63 Je pravda, že každý členský štát disponuje širokou mierou voľnej úvahy pri výbere faktorov, ktoré majú byť zohľadnené, pokiaľ ich právne predpisy zahŕňajú kritériá, ktoré sú v súlade s obvyklým zmyslom výrazu „umožní“, použitého v uvedenom článku 3 ods. 2 smernice 2004/38, a ktoré nezbavia toto ustanovenie jeho potrebného účinku (pozri v tomto zmysle rozsudky z 5. septembra 2012, Rahman a i., C-83/11, EU:C:2012:519, bod 24, a z 12. júla 2018, Banger, C-89/17, EU:C:2018:570, bod 40).

64 Túto mieru voľnej úvahy však vzhľadom na odôvodnenie 31 smernice 2004/38 treba využívať v súlade a pri rešpektovaní ustanovení Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“) (pozri analogicky rozsudok zo 6. decembra 2012, O a i., C-356/11 a C-357/11, EU:C:2012:776, body 79 a 80, ako aj citovanú judikatúru).

65 Článok 7 Charty v tejto súvislosti zakotvuje právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života. Ako vyplýva z vysvetliviek k Charte základných práv (Ú. v. EÚ C 303, 2007, s. 17), v súlade s článkom 52 ods. 3 Charty majú práva zaručené v článku 7 Charty rovnaký zmysel a rozsah ako práva zaručené v článku 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaného v Ríme 4. novembra 1950 (pozri v tomto zmysle rozsudky z 5. októbra 2010, McB, C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, bod 53, a z 5. júna 2018, Coman a i., C-673/16, EU:C:2018:385, bod 49).

66 Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva pritom vyplýva, že skutočné vzťahy, ktoré dieťaťa patriace pod režim *kafala* udržiava so svojím poručníkom, môžu spadať pod pojem rodinný život, a to s ohľadom na spoločne strávený čas, na kvalitu vzťahov, ako aj na úlohu, ktorú dospelá osoba vykonáva vo vzťahu k dieťaťu (pozri v tomto zmysle rozsudok ESĽP zo 16. decembra 2014, Chbihi Loudoudi a i. v. Belgicko, CE:ECHR:2014:1216JUD005226510, § 78). Podľa tejto judikatúry článok 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd chráni jednotlivca pred svojvoľnými zásahmi verejných orgánov a prikazuje týmto orgánom, aby v prípade, že sa preukáže existencia rodinnej väzby, umožnili rozvíjať tieto väzby a poskytli právnu ochranu, ktorá umožní integráciu dieťaťa do jeho rodiny (pozri v tomto zmysle rozsudky ESĽP zo 4. októbra 2012, Harroudj v. Francúzsko, CE:ECHR:2012:1004JUD004363109, § 40 a 41, ako aj zo 16. decembra 2014, Chbihi Loudoudi a i. v. Belgicko, CE:ECHR:2014:1216JUD005226510, § 88 a 89).

67 Článok 7 Charty treba navyše vykladať s ohľadom na povinnosť zohľadniť najlepšie záujmy dieťaťa, ktorá je stanovená v článku 24 ods. 2 Charty (pozri v tomto zmysle rozsudky z 27. júna 2006, Parlament/Rada, C-540/03, EU:C:2006:429, bod 58; z 23. decembra 2009, Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, bod 54, ako aj z 10. mája 2017, Chavez-Vilchez a i., C-133/15, EU:C:2017:354, bod 70).

68 Aby boli rešpektované tieto ustanovenia pri výkone voľnej úvahy, musia príslušné vnútroštátne orgány pri plnení povinnosti umožniť vstup a pobyt iným rodinným príslušníkom, ktorá je stanovená v článku 3 ods. 2 písm. a) smernice 2004/38, vyváženým a racionálnym spôsobom posúdiť všetky aktuálne a relevantné okolnosti prípadu a zohľadniť pritom dotknuté záujmy, a najmä najlepší záujem

daného dieťaťa (pozri analogicky rozsudky zo 6. decembra 2012, O a i., C-356/11 a C-357/11, EU:C:2008:776, bod 81; z 13. septembra 2016, Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2008:551, bod 85, ako aj z 13. septembra 2016, CS, C-304/14, EU:C:2016:674, bod 41).

69 Pri tomto posúdení je potrebné brať do úvahy predovšetkým vek, v ktorom bolo dieťa zverené do starostlivosti v alžírskom režime *kafala*, to, či dieťaťa žije spoločne so svojimi poručníkmi od momentu jeho umiestnenia v uvedenom režime, intenzitu citových vzťahov nadviazaných medzi dieťaťom a jeho poručníkmi a úroveň závislosti dieťaťa od jeho poručníkov, pokiaľ títo poručníci vykonávajú rodičovské práva a povinnosti a starostlivosť o dieťaťa v právnych a finančných záležitostiach.

70 V rámci uvedeného posúdenia treba prihliadať tiež na prípadné konkrétne a individuálne riziko, že dieťa sa môže stať obeťou vykorisťovania, zneužívania alebo obchodovania s ľuďmi. Takéto riziko však nemožno vyvodzovať zo skutočnosti, že proces zverenia do starostlivosti v alžírskom režime *kafala* sa opiera o posúdenie vhodnosti dospelej osoby a záujmu dieťaťa, ktoré je menej dôkladné, než je postup uskutočňovaný v hostiteľskom členskom štáte na účely osvojenia alebo zverenia dieťaťa do starostlivosti, ani zo skutočnosti, že nebol uplatnený postup stanovený v Haagskom dohovore z roku 1996, keďže tento dohovor nebol ratifikovaný dotknutým tretím štátom. Tieto okolnosti treba naopak porovnať s ostatnými relevantnými skutočnosťami, ako sú skutočnosti uvedené v predchádzajúcom bode.

71 Pokiaľ sa pri posúdení skutočností uvedených v bodoch 69 a 70 tohto rozsudku preukáže, že dieťa patriace pod alžírsky režim *kafala* a jeho poručníci, ktorí sú občanmi Únie, majú viesť skutočný rodinný život a že toto dieťa je závislé od svojich poručníkov, požiadavky súvisiace so základným právom na rešpektovanie rodinného života v spojení s povinnosťou zohľadniť najlepší záujem dieťaťa v zásade vyžadujú priznanie práva vstupu a pobytu uvedenému dieťaťu ako inému rodinnému príslušníkovi občanov Únie v zmysle článku 3 ods. 2 písm. a) smernice 2004/38 v spojení s článkom 7 a článkom 24 ods. 2 Charty, aby sa tak dieťaťu umožnilo žiť s jeho poručníkmi v ich hostiteľskom členskom štáte.

72 Takýto záver platí o to viac v prípade, keď poručníkom, občanom Únie, je v dôsledku odmietnutia priznať dieťaťu zverenému do ich starostlivosti v alžírskom režime *kafala* právo vstupu a pobytu v hostiteľskom členskom štáte jeho poručníkov, fakticky bránené viesť spoločný život v tomto členskom štáte, keďže jeden z nich je nútený zostať so svojím dieťaťom v treťom štáte pôvodu dieťaťa, aby sa o neho postaral.

73 S ohľadom na všetky vyššie uvedené úvahy treba na prvú otázku odpovedať tak, že:

– pojem „priamy potomok“ občana Únie nachádzajúci sa v článku 2 bode 2 písm. c) smernice 2004/38 sa má vykladať v tom zmysle, že nezahŕňa dieťa, ktoré bolo zverené do trvalého poručníctva občana Únie na základe alžírskeho inštitútu *kafala*, keďže takéto zverenie nezakladá nijaký príbuzenský vzťah medzi týmito osobami,

– príslušné vnútroštátne orgány sú však povinné umožniť vstup a pobyt takémuto dieťaťu ako inému rodinnému príslušníkovi občana Únie v súlade s článkom 3 ods. 2 písm. a) tejto smernice v spojení s článkom 7 a článkom 24 ods. 2 Charty, a to tak, že vyváženým a racionálnym spôsobom posúdia všetky aktuálne a relevantné okolnosti prípadu a zohľadnia pritom jednotlivé dotknuté záujmy, a najmä najlepší záujem daného dieťaťa. Ak sa pri tomto posúdení preukáže, že dieťa a jeho poručník, ktorý je občanom Únie, majú viesť skutočný rodinný život a že toto dieťa je závislé od svojho poručníka, potom požiadavky súvisiace so základným právom na rešpektovanie rodinného života v spojení s povinnosťou zohľadniť najlepší záujem dieťaťa v zásade vyžadujú priznanie práva vstupu a pobytu uvedenému dieťaťu, aby mu bolo umožnené žiť spoločne s jeho poručníkom v hostiteľskom členskom štáte poručníka.

O druhej otázke

74 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či články 27 a 35 smernice 2004/38 sa majú vykladať v tom zmysle, že v prípade, ak dieťa patriace pod alžírsky režim *kafala* je vystavené riziku vykorisťovania, zneužívania alebo obchodovania s ľuďmi, môže mu byť ako rodinnému príslušníkovi občana Únie odopreté priznanie práva vstupu a pobytu v hostiteľskom členskom štáte tohto občana.

75 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania v predmetnej veci vyplýva, že táto otázka je kladená za predpokladu, že dieťa, v tomto prípade SM, ktoré bolo zverené do poručníctva občana Únie na základe alžírskeho inštitútu *kafala*, spadá pod pojem „priamy potomok“ občana Únie v zmysle článku 2 bodu 2 písm. c) smernice 2004/38, čo by mu v zásade zabezpečilo automatické právo vstupu a pobytu v hostiteľskom členskom štáte tohto občana v súlade s článkom 7 ods. 2 tejto smernice. Z odpovede na prvú otázku však vyplýva, že takéto dieťa nespadá pod uvedený pojem.

76 Za týchto okolností nie je potrebné odpovedať na druhú otázku položenú vnútroštátnym súdom.

O tretej otázke

77 S prihliadnutím na odpoveď na prvú otázku nie je potrebné odpovedať ani na tretiu otázku.

O trovách

78 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

Pojem „priamy potomok“ občana Únie nachádzajúci sa v článku 2 bode 2 písm. c) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS, sa má vykladať v tom zmysle, že nezahŕňa dieťa, ktoré bolo zverené do trvalého poručníctva občana Únie na základe alžírskeho inštitútu *kafala*, keďže takéto zverenie nezakladá nijaký príbuzenský vzťah medzi týmito osobami.

Príslušné vnútroštátne orgány sú však povinné umožniť vstup a pobyt takémuto dieťaťu ako inému rodinnému príslušníkovi občana Únie v súlade s článkom 3 ods. 2 písm. a) tejto smernice v spojení s článkom 7 a článkom 24 ods. 2 Charty základných práv Európskej únie, a to tak, že vyváženým a racionálnym spôsobom posúdia všetky aktuálne a relevantné okolnosti prípadu a zohľadnia pritom jednotlivé dotknuté záujmy, a najmä najlepší záujem daného dieťaťa. Ak sa pri tomto posúdení preukáže, že dieťa a jeho poručník, ktorý je občanom Únie, majú viesť skutočný rodinný život a že toto dieťa je závislé od svojho poručníka, potom požiadavky súvisiace so základným právom na rešpektovanie rodinného života v spojení s povinnosťou zohľadniť najlepší záujem dieťaťa v zásade vyžadujú priznanie práva vstupu a pobytu uvedenému dieťaťu, aby mu bolo umožnené žiť spoločne s jeho poručníkom v hostiteľskom členskom štáte poručníka.

Podpisy